

A Győri Ítéltábla 1/2012.(XI.23.) kollégiumi véleménye
A fizetéseképtelenségi eljárásokban köthető egyezség néhány
kérdéséről

I. Felszámolási eljárás elrendelése esetén a korábbi csőd-, illetve felszámolási eljárásban kötött és jóváhagyott egyezség követelést módosító, valamint a jóváhagyó végzésből következő anyagi jogi jogerő joghatása is megszűnik.

II. Az adósságrendezi eljárásban kötött egyezség, mivel az nem minősül bíróság által jóváhagyott egyezségnek, nem végrehajtható.

A nem teljesítés következményeként a hitelező nem csak újabb adósságrendezési, hanem peres eljárást is indíthat az egyezségben vállalt kötelezettség érvényesítése érdekében.

A korábbi adósságrendezési eljárásban megkötött egyezség hatályát egy újabb adósságrendezési eljárás megindulása –a törvényben szabályozott bontófeltétel bekövetkezte – megszünteti.

III.A követelését a törvényi határidőn belül be nem jelentő hitelező tekintetében kimondott „nem érvényesíthetőség” mint joghatás

a) csődeljárás esetén az adott eljárásban, a perben, a végrehajtás útján történő igényérvényesnek akadály, a csődeljárást követően más hitelező által kezdeményezett felszámolási eljárásban azonban még el nem évült követelését a be nem jelentkezett hitelező is érvényesítheti, késedelmi kamat, késedelmi pótlék és bírság jellegű követelésének kivételével;

b) a felszámolási eljárás esetén végleges és teljes, valamennyi állami kényszer segítségével történő érvényesítés módra – per, végrehajtás, felszámolás – vonatkozik;

c) adósságrendezési eljárás után az ilyen hitelező igényét a törvényben szabályozott határidő elteltével érvényesítheti. Ez azonban a peres út igénybevételét nem, csak a marasztaló ítélet e határidő eltelte előtti végrehajtóságát gátolja.

IV. A felszámolási eljárásban megtartott egyezségi tárgyalásra félként idézett hitező távolmaradása esetén írásban is joghatályosan nyilatkozhat a törvényi követelmények szerint vele közölt és változatlan tartalmú egyezségi javaslat elfogadásáról, avagy elutasításáról.

V. A csőd-, illetve felszámolási egyezségnek az adóson és az egyezségkötésre jogosult hitelezőkön kívül részese lehet egyéb érintett (például az adós tartozását átvállaló, a biztosítéki megállapodást kötő, a követelés fejében az adóson fennálló részesedését átruházó) személy is.

A megállapodás kényszeregyezség hatása ilyenkor csak az adós és a hitelezők relációjában érvényesül, az egyéb kötelezett és a hitelező(k) között létrejött, az

egyezség részét képező megállapodás csak az érintett felek egyetértésével születhet meg, s csak köztük keletkeztet kötelezettséget.

VI. A felszámolási egyezség előkészítéseképpen a felszámoló által készítendő jelentésnek, az adós által készítendő programmal együtt az a funkciója, hogy a hitelezők e tájékoztatás reális talaján dönthessenek az egyezség elfogadásáról.

A felszámolási költség besorolású, valamint a c) kategória alá sorolt és már lejárt igények kivételével nem feladata a bíróságnak annak vizsgálata, hogy az adós aktuális vagyoni helyzete a vállalt kötelezettségek teljesítésére fedezetet, s a fizetőképesség helyreállítására alkalmas program alapján elfogadható esélyt nyújt-e.

I.

1) A Csődegyezség keretében a Cstv.19.§ (1) bekezdése szerint *az adós megállapodik a hitelezőkkel az adósság rendezésének feltételeiről*, így különösen megállapodhatnak az adósságra vonatkozó engedményekről és fizetési könnyítésekről, egyes követelések elengedéséről vagy átvállalásáról, a követelések fejében az adós gazdálkodó szervezetben részesedés szerzéséről, a követelések megfizetéséért való kezességvállalásról és egyéb biztosítékokról, az adós reorganizációs és veszteségcsökkentő programjának elfogadásáról, továbbá mindarról, amit az adós fizetőképességének megőrzése vagy helyreállítása érdekében szükségesnek tartanak, ideértve az egyezség időtartamát és végrehajtása ellenőrzésének módját is.

A felszámolási eljárásban köthető egyezség kereteit pedig Cstv. 43. § (1) bekezdése ekként rögzíti: Az egyezségi tárgyalás során a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet és a hitelezők megállapodhatnak a tartozások *a) kielégítésének sorrendjében, b) teljesítési határidejének módosításában, c) kielégítésének arányában és módjában, továbbá d) mindabban, amit a felek az adós fizetőképességének helyreállítása érdekében vagy egyébként szükségesnek tartanak, különös tekintettel a bevételek növekedését eredményező intézkedésekre.*

A két jogszabályhely eltérő megfogalmazásban ugyan, de lényegében ugyanarról szól, s a csődegyezségből beidézett szöveg dőlt betűvel kiemelt első része a szükséges, míg a további része a lehetséges tartalmi elemekre mindkét egyezsége általánosítható.

Az adósságrendezési eljárásban a jogszabály /Har.24. § c) pont/ a teljesítési határidők esetleges módosítását, a hitelezők követeléseinek elengedését vagy átvállalását említi az egyezség lehetséges tartalmi elemeként, illetve mindazt, amit a helyi önkormányzat és a hitelezők a helyi önkormányzat fizetőképességének helyreállítása vagy megőrzése érdekében szükségesnek tartanak, ebben az eljárásban.

2) Az egyezség joghatását a törvény alapján az alábbiakban lehet összegezni:

A létrejött egyezség az abban foglalt tartalommal, mindazon hitelezők tekintetében, akikre az kiterjed (alanyi hatály) módosítja a hitelezői követelés összegét (a tőkét és/vagy a kamatot) és/vagy annak lejáratát idejét, esetleg (új) biztosítéki megállapodással erősíti meg azt.

Egy fennálló követelés kondícióinak módosítása /Ptk.240.§ (1) bek./ – eltérő megállapodás vagy törvényi rendelkezés hiányában – azzal a következménnyel jár, hogy onnantól kezdve a

tartozás a módosított tartalommal érvényesíthető csak, az az eredeti állapotába nem állhat vissza. Megállapíthatjuk továbbá, hogy itt egy bírósági eljárásban kötött, a Ptk.240.§(3) bekezdésében speciálisan szabályozott anyagi jogi egyezség jön létre.

A csőd-, és a felszámolási egyezség bírói egyezség – Cstv.21.§/A. (3), 45.§ (1)bek. –, ami joghatásként egyrészt a felek viszonyában a rendezett követelés újabb bírósági eljárásban történő vitathatatlanságát (ítélt dolog), másrészt annak végrehajthatóságát biztosítja. Megjegyzendő, hogy a csődegyezség tekintetében a törvény a 2009.IX.1.napjától hatályos módosításáig nem tette a bíróság feladatává a jóváhagyást, így az nem is volt bírói egyezségnek minősíthető(lásd EBH.2000.336.).

Egy követelés eredeti tartalommal való „nem érvényesíthetősége” elvileg vonatkozhat egy adott eljárásra, de jelenthet ennél általánosabb, az adott eljáráson túlmutató jogkövetkezményt is, el egészen a jogvesztésig. Ez utóbbival kapcsolatosan elvi érveléssel leszögezhetjük azonban azt a bírói gyakorlatban is szinte kivétel nélkül követett tételt, hogy a jogvesztést a jogszabálynak kifejezetten ki kell mondania, márpedig ilyen rendelkezést a kérdéses jogszabály nem tartalmaz.

A helyes tartalmat tehát az egyéb rendelkezések figyelembevételével adhatjuk meg: a fogalom nem jogvesztést, hanem az állami kényszer (bírói út) hiányát jelenti. A követelések tehát természetes obligációvá válnak. Ez pedig, eltérő rendelkezés hiányában, nem csak az adott eljárásra vonatkozó következmény lenne. Vizsgálandó azonban, hogy van-e ettől eltérő szabály.

Cstv.28.§ (3) bekezdése akként rendelkezik, hogy ha a felszámolási eljárás a csődegyezség vagy felszámolási eljárásban kötött egyezség be nem tartása miatt indult *a hitelező a korábbi csődeljárásban vagy felszámolási eljárásban bejelentett, elismert vagy nem vitatott azon követelését jelentheti be, amely nem térült meg.*

A 2011.III.1.napjáig hatályos szöveg csak a korábbi csődeljárás esetére rendelkezett így, a módosítás után azonban most már nemcsak a csőd-, hanem a felszámolás során kötött egyezség tekintetében is megállapítandó, hogy (egy újabb) felszámolási eljárás elrendelése esetén annak anyagi jogi követelést módosító, s ezzel együtt szükségszerűen a jóváhagyó végzésből következő anyagi jogerő joghatása is megszűnik.

II.

Az adósságrendezési eljárásban a jogszabályi rendelkezésből – *Ha a helyi önkormányzat az egyezségben vállalt kötelezettségének nem tesz eleget a hitelező újabb adósságrendezési eljárást kezdeményezhet, amelyben az eredeti követelése még ki nem elégített hányadának megfizetését követelheti (Har.27. §.)* –, mivel az eredeti követelés fogalom egyértelműen csak az egyezségkötés előtti állapottal azonosítható, szintén az kövekezik, hogy az újabb adósságrendezési eljárás indítása a megkötött egyezség hatályát feloldja. Ezt úgy is meg lehet fogalmazni, hogy itt egy törvényi bontófeltétel bekövetkeztéről van szó.

Az egyezség nem teljesítése esetén a hitelező a kikényszerítéshez, előbb el kell érje annak végrehajthatóságát, hiszen az egyezség jóváhagyásáról a bíróság nem döntött, ebből következően az nem bírói (végrehajtható) egyezség. Konkrét ügyekben felmerült olyan értelmezés, mely szerint az egyezség nem teljesítése esetén a hitelező a végrehajthatóság érdekében nem indíthat peres eljárást sem, lehetősége csak az újabb adósságrendezési eljárás kezdeményezésére korlátozódik: *Ha a helyi önkormányzat az egyezségben vállalt kötelezettségének nem tesz eleget a hitelező újabb adósságrendezési eljárást kezdeményezhet, amelyben az eredeti követelése még ki nem elégített hányadának megfizetését követelheti.(Har.27. §.)*

A Győri Ítéltábla álláspontja szerint e rendelkezés nem korlátozó jellegű, az újabb adósságrendezési eljárás megindítása egy lehetőség, ugyanakkor nem zárja el a hitelezőt a perindítástól.

III.

A **csőd- és felszámolási eljárásra** akként rendelkezik a jogszabály – Cstv.20.§ (3) bekezdés, illetve 41.§ (1) bekezdés –, hogy akinek a bejelentési határidő elmulasztása miatt igényét nem veszik nyilvántartásba (azaz, aki igényét határidőn belül nem jelenti be), az az adós elleni követelését nem érvényesítheti. Ezt a joghatást közvetlenül a hitelezőkénti bejelentkezés elmulasztása váltja ki, abban az értelemben azonban az egyezséghez köthető, hogy az érintett hitelezői kör azonos azzal, amelyre a törvényi szabályozás szerint az egyezség nem terjed ki.

Csőd eljárás esetén a bírói úton történő érvényesíthetlenség csak az adott eljárásra vonatkozik, a törvény ugyanis kimondja, hogy (a csőd eljárást követően) más hitelező által kezdeményezett felszámolási eljárásban még el nem évült követelését a be nem jelentkezett hitelező is érvényesítheti, késedelmi kamat, késedelmi pótlék és bírság jellegű követelésének kivételével / Cstv.20.§ (3) bek./

Ebből ugyanakkor azt a következtetést is le kell vonni, hogy „a nem érvényesíthetőség” mint joghatás az egyéb úton: perben, (végrehajtható okirat birtokában) a végrehajtás útján történő igényérvényesnek akadály.

A **korábbi felszámolás** során igényét be nem jelentő hitelezőre nézve azonban a fentihez hasonló rendelkezést a törvény nem tartalmaz, ekként az érvényesíthetőség hiánya végleges és teljes – ami az érvényesítés egyéb állami kényszer segítségével történő formájára: a perre, végrehajtásra, felszámolásra is értendő.

Adósságrendezési eljárás után az ilyen hitelező szintén nincsen véglegesen elzárva igényének érvényesítésétől, azonban a önkormányzat által megtervezett és elvállalt, átütemezett adósságrendezés reális teljesíthetősége érdekében a törvényen alapuló időbeli halasztást szenved: *A hitelezők fennálló (lejárt és le nem járt) követeléseiket beszédési megbízás benyújtása, végrehajtás és adósságrendezési eljárás kezdeményezése útján csak az adósságrendezési eljárás jogerős befejezését követő 2 év eltelte után érvényesíthetik./ Har.11.§ (1) bek. b)/*

Szintén konkrét jogvita tárgya volt ezzel kapcsolatosan az az értelmezési kérdés, hogy az időleges nem érvényesíthetőség idézett szabálya kizárja-e a peresítés lehetőségét is, avagy az csak a tényleges végrehajtást/behajtást korlátozza?

Az **EBH1999. 129.** szám alatt publikált elvi döntés a tilalmat a perindításra is kiterjesztette. Ezzel szemben a Győri Ítéltábla úgy foglalt állást, hogy a jogszabály kiterjesztően nem értelmezhető, az csak a tényleges behajtást (és az adósságrendezési eljárásban történő érvényesítést) korlátozza, így a per lefolytatható, az esetleges marasztaló ítéletben azonban ki kell mondani, hogy csak a törvényi határidő letelte után lehet azt végrehajtani.

IV.

Csőd eljárásban azt a hitelezőt, aki – bár egyezségkötésre jogosult – szabályszerű meghívása ellenére személyesen vagy képviselője útján nem vesz részt az egyezségi tárgyaláson, a nemmel szavazók közé kell számítani /18.§ (5) bekezdés /, amiből az következik, hogy a javaslatot elfogadó és ezen szándékát írásban bejelentő hitelező ilyen tartalmú nyilatkozata

nem hatályosulhat, még akkor sem, ha az általa is elfogadott javaslat tartalma a szavazás tárgya. Mivel a törvényi szabályozás szerint több egyezségi tárgyalás is tartható, mindig az adott tárgyaláson hozott döntés tekintetében értelmezendő a fenti szabály.

A **felszámolási egyezsége** vonatkozóan a törvény nem tartalmaz hasonló rendelkezést, joggal tehető tehát fel az a kérdés, hogy szavazhat-e, s ha igen milyen tartalommal az a hitelező, aki szabályszerű idézés ellenére azon nem jelenik meg (értelemszerűen itt egy írásban megtett jognyilatkozatról van szó). A többséginek minősíthető bírói gyakorlat nem gördít akadályt az elé, hogy az eljárásban félként idézett hitelező, írásban joghatályosan nyilatkozzon a törvényi követelmények szerint vele közölt javaslat azzal a tartalommal történő elfogadásáról, avagy elutasításáról. Ellenérvként ezzel szemben az a bírói gyakorlat hozható fel, amely a peres egyezség (Pp.148.§) jóváhagyására csak a felek személyes jelenlétében lát módot. Megítélésünk szerint a sokszereplős felszámolási eljárásban ilyen követelményt támasztani indokolatlan. A fél rendelkezési joga írásban is maradéktalanul és aggálytalanul gyakorolható, ezt a megjelenéshez kötni nem szükséges, még akkor sem, ha tárgyaláson történő megjelenés nyilvánvalóan jótékonyan elősegíti az eljárás mielőbbi befejezését.

Ha azonban az egyezségi javaslat az egyezségi tárgyaláson módosul, azt a jelen nem lévő és módosítással érintett hitelezővel közölni kell, ami újabb tárgyalást tesz szükségessé.

Az **adósságrendezési egyezség** elfogadásáról az arra jogosult hitelező távollétében írásban szavazhat igenlő tartalommal /23.§ (2) bek./.

V.

Amint az I/1)pont alatt már ismertetésre került, a csődegyezségnél a törvényben kifejezetten megjelenik az a lehetőség, hogy valaki a tartozás fejében az adósban fennálló részesedést ruházzon át a hitelezőre, a tartozást átvállalja, esetleg az adós tartozását biztosítékokkal erősítse meg. E lehetőségeket végiggondolva, nyilvánvalónak tűnik, hogy a tartozást átvállaló csak az adóstól különböző személy lehet. A fennálló követelés apportálásával végrehajtott tőkeemeléssel a „részesedés átruházást” ugyan maga az adós is végrehajthatja (a hatályos Gt.13.§-a ezt általánosságban lehetővé teszi), a jogalkotó azonban bizonyára ennek azon egyszerűbb változatra gondolt, amikor a tagok ruháznak át részesedésükből a hitelezőre; a biztosíték nyújtásnak pedig elsődlegesen arra a változatra kell gondolnunk, amikor is azt egy az adóstól különböző személy (életszerűen: tag) lesz a személyi vagy dologi kötelezett.

E vállalások azonban csak úgy realizálódhatnak az egyezségben, ha a potenciális kötelezettek részesei lehetnek a megállapodásnak. Tehát arra a következtetésre kell jutni, hogy adott esetben az egyezséget kötő alanyi kör kibővíthet az adóson kívül kötelezettséget vállaló személyekkel, hogy ezek a vállalások részét képezhessék a végrehajthatóságot is eredményező egyezségnek.

A kényszeregyezség hatás magától értetően csak az adós és a hitelezők relációjában érvényesül, az egyéb kötelezett és a hitelező között létrejött, az egyezség részét képező megállapodás csak az érintett felek egyetértésével születhet meg.

A fentebb vázolt tartalmi lehetőségnek természetesen eljárásjogi következményei is vannak az egyezségkötési eljárásra, mégpedig az, hogy ha a csőd-, illetve a felszámolási egyezség előkészítése során az adós és/vagy a potenciálisan egyéb kötelezettséget vállaló tag jelzi ilyen konkrét szándékát, akkor őt az eljárásban a továbbiakban félnek kell tekinteni: a csődeljárásban folytatandó tárgyalásokra meg kell hívni, a felszámolási eljárásban a

bíróságnak idéznie kell az egyezségi tárgyalásra, az egyezséget jóváhagyó végzés reá vonatkozó része ellen jogosult fellebbezni.

VI.

A 2012. III.1.napjáig hatályos törvényszöveg 42. §-a előírta, *hogy Az egyezségi tárgyalás során a bíróság a felszámoló javaslata alapján végzésben - figyelembe véve az 57. § (1) bekezdés a), c) pontjaiban felsorolt követeléseket - meghatározza az egyezés körébe vonható vagyon mértékét;*

a hatályos szövege szerint pedig *az egyezségi tárgyalásra a felszámoló jelentést készít, amely összegezi az adós vagyoni helyzetére vonatkozó adatokat, a számviteli jogszabályok szerinti felosztható vagyont, az egyes hitelezői csoportok követeléseit, és külön tájékoztatást ad az 57. § (1) bekezdés a) és c) pontja szerinti eddigi és várható követelésekről.*

A 60.§ (2) bekezdése változatlan, mely szerint, *ha a felek egyezséget kötöttek, a bíróság az egyezséget jóváhagyó végzésben dönt /.../ az egyezségi megállapodásból kizárt hitelezők követeléseinek kielégítéséről.*

Általánosságban fölvethető, hogy az egyezés körébe vonható vagyon mértékének bíróság általi meghatározása (korábban), illetve az adós vagyonáról a felszámoló által készítendő jelentés előírása (jelenleg) azt a célt szolgálja-e, hogy a hitelezők felé vállalt kötelezettségek és az aktuális vagyon fedezetet jelentő egyensúlyát vizsgálni lehessen és kelljen? Mivel a jogszabálynak való megfelelés és (a 2012.III.1.napjától hatályos módosítás után) a jóhiszemű joggyakorlás követelményének keretei között – 44.§ 1b) bek. – a hitelezők és az adós rendelkezési joga, szerződési szabadsága teljes, a hitelezők kizárólagos joga eldönteni azt, hogy az adós aktuális vagyoni, személyi, szerződési, piaci, stb. helyzete a vállalt kötelezettségek teljesítésére a fizetőképesség helyreállítására alkalmas program /41.§ (3) bek./ tükrében elfogadható esélyt nyújt-e. Így a korábbi és a jelenlegi rendelkezések helyes értelme szerint sem a bíróság feladata és felelőssége – kivéve az a) és c) kategóriát az alább kifejtettek szerint – a megállapodás teljesíthetőségének vizsgálata. A felszámoló által készítendő jelentésnek, az adós által készítendő programmal együtt az a célja és funkciója, hogy a hitelezők e tájékoztatás reális talaján dönthessenek szuverén módon.

Más a helyzet az 57.§ (1) bekezdés a) és c) pontjában felsorolt követelések jogosultjai tekintetében. A törvény 41.§kezdése akként rendelkezik, hogy ezen hitelezők az egyezés megkötésében nem vehetnek részt, a 44.§ (1) bekezdése szerint pedig annak hatálya rájuk nem is terjed ki. Azt a kérdést, hogy az a) és c) kategóriák tekintetében az eltérő szabályozást milyen jogalkotó szándék indokolja, s az tartalmilag miként kell helyesen értelmezni, több részletszabály alapján lehet megválaszolni.

A vizsgálandó szabályokat összességükben értelmezve arra a következtetésre kell jutni, hogy az egyezségkötésből kizárt – a) és c) pont alá sorolt – hitelezők követelése „nem alku tárgya”: ezen követelések kielégítésére elegendő fedezet rendelkezésre kell, hogy álljon, ezek kiegyenlítésére, ha az az eljárás befejezésig nem történt meg, az eljárás befejezését követően a bíróság döntése alapján, az abban meghatározott ésszerű, de rövid teljesítési határidőn belül sor kell, hogy kerüljön. Az a körülmény tehát, hogy a rendelkezésre álló vagyon a felszámolási költségek fedezetére nem nyújt fedezetet, az egyezés jóváhagyását kizáró körülmény.

A fentebb hivatkozott jogszabályi rendelkezés ellenére is másképpen kell megítélni az 57.§ (1) bek. c) pontja alá sorolandó, hosszú idő alatt, járadékszerűen teljesítendő tartozások kérdését. Ellentétben ugyanis a 60.§ (2) bekezdésével a Cstv.45. § (1) bekezdése már csak az a) pontos igények tekintetében tesz említést a fedezetről: *Ha az egyezés folytán a gazdálkodó szervezet fizetőképzetlensége megszűnik, az 57. § (1) bekezdés a) pontja szerinti követelések kiegyenlítésre kerültek, vagy annak fedezete rendelkezésre áll, továbbá az egyezés megfelel a*

jogszabályoknak, a bíróság az egyezséget jóváhagyja [60. § (2)-(3) bekezdés], ellenkező esetben azt megtagadó végzést hoz.

Éppen ezért a jogszabály helyes értelmezésének azt tartjuk, hogy a c) pont alá sorolandó tartozások tekintetében, ide nem értve a már esedékessé vált igényeket, a teljes fedezet előzetes biztosításának, rendelkezésre állásának elvárása, és így a vizsgálata sem követelmény, a már lejárt és csak a jövőben esedékes járadékszerű kifizetéséről azonban jóváhagyó végzésben rendelkezni kell.